

— »Ti, prav ti.« — »Da, ljuba. Prav jaz.« — »Umirala sem.« — »In jaz umiram sedaj.« — »Moj edini.« — »Moj svet.« — S to idilo se docela ujema tudi ceneni aforizem: »Mož ljubi v ženi sebe, svoja iskanja. Žena ljubi v sebi moža.«

Naštevnanje teh drobnarij je pravzaprav odveč, lahko pa bi občutno motile Debičev pisateljski razvoj, ker se zdi, da jim je avtor posebno podvržen. Vse drugače suveren in domišljijsko razgiban je Debič v že omenjenih scenah treh smrti, v katerih je izpričal pravo stvariteljsko življenje v najtežje življenjske situacije.

Neenakovredna so tudi Debičeva izrazna in oblikovna sredstva. Tekst je živahen zaradi kratkih scen, razporeditev snovi pa zlasti v drugem delu ni uravnotežena. Stavek je po vzorcu sodobne ameriške proze kratek, opisi so nazorni, nekoliko metaforično privzdignjeni, toda še ne dovolj individualni. Brez dvoma je na primer v opisu: »Mesec je ždel srebrn nad razburkanim trgom. Končano je! Končana je štiriletna okupacija. Zvezde mežikajo. Končana je v Evropi druga svetovna vojna. Netopir je zletel iz line in plahutajoč odplaval na nočni lov. Končano je!« še mnogo nerazčiščenega in nepristnega: literarnega.

In tako je navsezadnje tudi prav. Tekst je namreč napisal mlad pisatelj: o njegovih letih govore dobre in slabe strani v tej knjigi. Samo mlad človek je lahko izpovedal toliko podatkov o generaciji, ki jo je vojna zatela v puberteti in jo čez noč postavila v sredino najtršega življenja. Zgolj on se je lahko s tolikšno radovednostjo zagledal v predsmrtne trenutke in ugibal o skrivnostih zakonske spalnice. Navsezadnje je lahko samo mlad človek izpričal toliko pisateljske drznosti in nadarjenosti. Tokrat se je zgodilo, da pisatelj še ni dovolj odrasel svojemu junaku in je zato njegovo prvo literarno delo bolj zanimivo kot psihološko gradivo o razvoju in podobi mladega človeka. Pristnost tega gradiva pa je hkrati že zagotovilo za Debičev pisateljski razvoj.

Mitja Mejak

POLDE OBLAK, SIMFONIJI

Lirika Poldeta Oblaka* ni ustvarjena za razumsko dojetje. Z muzikalnostjo verzov naj bi vznemirila čustvene membrane. Beseda je zato izgubila predmetni in pojmovni pomen in postala muzikalna enota. Stavek ni več smiselni organizem, temveč nosilec melodije. Posamezne pesmi se brez notranje kompozicije prelivajo druga v drugo in sestavljajo simfonijo. Simfonijo samote in Srebrno simfonijo.

Polemika s temi estetskimi nazori bi bila utrudljiva, ker bi se morala ukvarjati s celotnim kompleksom sodobne poezije, kajti Oblakova teorija ni izvirna in ji je lahko samo snobistična samovšečnost spletla aureolo originalnosti. Njen konkretni estetski rezultat pa je klavrn in Oblakova lirika nikakor ne bi bila primeren objekt za kakršno koli polemiko v večjem obsegu. Simfoniji sta namreč utrujajoče, nerazumljivo in hladno verzificiranje.

Predvsem bolehata za anemijo pristnega človeškega čustva. Iztrgani sta iz območja bolečine in radosti v odmaknjen svet simbolističnih konstrukcij,

* Polde Oblak, Simfoniji. Svet za prosveto in kulturo pri ObLO Medvode.

v tragično ozek, bolesten in umišljen svet, kamor te ne popeljejo še tako vijugavi labirinti podzavesti. Resničnih doživetij v tem svetu ni veliko. Lirsko vznemirjenost je nadomestila artistska manija, ki se opaja ob zvenu skrbno odbranih, aristokratskih, mrzlih besed. Besede teko brez konca in kraja v neprekinjenem in brezobličnem curku in se prepletajo v absurde skupine. Če se vanje utrne iskra žive strasti, jo nemudoma pogase z enoličnim žuborenjem.

Kajti v Oblakovi liriki se v nasprotju z osnovno zahtevo muzikalne teorije ne pretaka animirajoči ritem. Netemperamentni jambski oziroma trohejski stihji so uklenjeni v dokaj trdno formalno shemo, v Srebrni simfoniji celo v nekake sonetne štirinajstvrstičnice. Namesto ritmičnih prevladujejo spektralni elementi — predvsem zlatosrebrni atributi in metafore. Nekaj resnično iskrivih podob potemni v kaotični celoti. Na splošno je metaforika izposojena iz ekspresionistične garderobe. Neizvirna in cepljena s surrealističnimi simboli omahuje med patosom in banalnostjo.

Brez okusa reklamirane neskromne izjave na ščitnem ovitku ne morejo omajati sodbe, da je Oblakova lirika, lirika z izrazitim predznakom epigonstva tujih vzorcev, zrastle v slepi ulici, iz katere še ni videti izhoda.

Mitja Mejak

IVAN CANKAR, IZBRANA DELA VIII.

Urednik pravi, da je s pričujočim, osmim zvezkom Cankarjevega »Izbranega dela«* zaključen izbor iz njegove pripovedne proze. Kar v začetku zvezka so natisnjene Cankarjeve vrstice, ki se končajo s ponosno in veselo ugotovitvijo: »Tedaj se je vzdignil v prsih ves sladki, vroči ponos gospodarja, ki se razgleduje po globokih brazdah: ‚Moj plug je tod oral!‘« — Z drugimi besedami: Ta zvezek je nekaj več, kakor samo zaključek Cankarjeve proze, v njem moramo iskati nekaj, kar bi lahko imenovali Cankarjevo literarno oporoko, nekaj o pomenu tistih »brazd«, ki jih je njegov »plug« oral.

Osmi zvezek res izpolnjuje ta pričakovanja. Vendar — kakor je urejen, z opombami vred, šele načenja vprašanja, odgovorov pa ne daje. Vse to bi lahko opravila šele podrobna študija. Urednik pravi, da sta v knjigi predstavljeni predvsem zadnji dve Cankarjevi zbirki, to je zaradi vojne neizdana »Moja njiva« (v glavnem iz 1910—1914) in »Podobe iz sanj« (1915—1917); prva je zastopana z več kot polovico tekstov, druga pa v celoti. Razen tega je v knjigi tudi še izbor (24) drugih Cankarjevih črtic iz leta 1914—1918.

Ob vsem materialu osmega zvezka preseneča raznovrstnost tekstov. Zelo velika je razlika med izvrstno realistično in psihološko črtico »Slamniki« (ki sta ji sorodni »Majsko veselje« ali »V gaju«) in med »Zaklenjeno kamrico« in sorodnimi teksti v knjigi »Podobe iz sanj«, ki bi jih pravzaprav morali imenovati že pesmi v prozi. Silna je razlika med intimnimi samogovori teh istih »Podob iz sanj« in med satirami (»Sveti Janez v Biljkah«), ki so polne značilnega Cankarjevega humorja. Cankar je v teh črticah in »črticah« vse mogoče: realist, simbolist, ekspresionist — v nemali meri tudi to. V razpoloženjih je različen tako, kakor more biti le človek, ki se izpoveduje in

* Cankarjeva založba, Ljubljana 1955.